

EUSKALTZAINDIA

XIV. JAGON JARDUNALDIAK

**ETORKINAK, EUSKARA ETA HIZKUNTZ ANIZTASUN
BERRIA. GIZA ESKUBIDEETATIK SORTUTAKO
ZENBAIT HAUSNARKETA**

BILBAO, 2009ko Azaroak 20

Eduardo J. Ruiz Vieytez
Giza Eskubideen Institutua
Deustuko Unibertsitatea

Aurkibidea

- ◆ 0.- Sarrera
- ◆ 1.- Gutxiengo nazionalen testuinguru berezia
- ◆ 2.- Hizkuntzak, giza eskubideak eta immigrazioa
- ◆ 3.- Hizkuntza autoktonoaren ikuspuntutik
- ◆ 4.- Etorकिनen hizkuntzen ikuspuntutik
 - 4.1.- Etorकिनak eta hizkuntz eskubideak
 - 4.2.- Hizkuntz aniztasunaren kudeaketa
- ◆ 5.- Bibliografia

- ◆ **Helburua** : Hizkuntz aniztasunaren kudeaketa demokratikoari buruzko hausnarketak konpartitzea
- ◆ **Abiapuntua** : Etorkinek (hiritar berriek) harrera gizartean berdintasunaren bitartez parte hartzeko eskubidea dutela
- ◆ **Oinarria** : Diglosia nabaria azaltzen duen gizartean gaudela
- ◆ Elkarrekin kontutan hartu behar duten bi prozesuak :
 - Eremu urriko hizkuntzaren normalizazio prozesua
 - hizkuntz berriak espazio publikoan sartzeko prozesua

Sarrera

- ◆ Migrazio-mugimenduek testuinguru berria sortzen dute
- ◆ Prozesu berria eta arina Euskal Herrian
- ◆ Era askotako aniztasuna areagotzen da (hizkuntz aniztasuna barne)
- ◆ Jadanik konplexua zen gizarte batean gertatzen da
- ◆ Giza eskubideak eta berdintasuna oinarri politikoa eta juridikoa duen gizarte demokratiko baten barnean gertatzen da

1 – Gutxiengo nazionalen testuinguru berezia

- ◆ Immigrazioa zabal ari da aztertzen;
- ◆ baina, hizkuntz prozesuen aldetik askoz gutxiago
- ◆ eta are gutxiago etorkinen hizkuntzen ikuspuntutik

- ◆ Hizkuntz (edo politika) dinamika berri hauek askoz interesgarriagoak eta beharrezkoagoak hizkuntzan (edo politikan) pluralak diren gizarteetan
- ◆ Azterketa espezifikoak behar dira (ez Estatu mailan)
- ◆ Orain arte azterketa akademiko edo politiko gutxi egon da

- ◆ Azterketa hauek guztiz inportanteak dira hainbeste politikarako (hizkuntz normalizazioaren barne)
- ◆ Bereiztu behar dira bi politika ezberdin:
 - Immigrazioaren politika
 - Aniztasunaren politika

2 – Hizkuntzak, giza eskubideak eta immigrazioa

- ◆ Politikoki zuzenak diren diskurtsoak : bi Ideia nagusietan (*guiding principles*) oinarrituta
 - Aniztasunaren sustapena (*Promotion of Diversity*)
 - Gizarte kohesioa (*Social **Cohesion** (integration)*)
- ◆ “*United in diversity*”

- ◆ Gaur eguneko hizkuntz dinamikak Europa mailan : indartze prozesuak :
 - *Lingua franca*
 - Estatuetakoko hizkuntza nazionalak
 - Hizkuntz Aniztasuna

- ◆ Bi erakunde eremu ezberdin + ideia nagusiak =

(Institutional) promotion of languages according to dominant discourses and legal-political frameworks

		LEGAL-POLITICAL FRAMEWORK	
		EUROPE	NATION-STATE
GUIDING PRINCIPLES	COHESION	ENGLISH	STATE LANGUAGES
	DIVERSITY	STATE LANGUAGES	RMLs (immigr)

Zuzenbidea eta hizkuntza : Harreman konplexua

- Hizkuntza oinarrizko identitate-osagaia dugu
- Hizkuntzak arautzeko dauden zailtasunak (glotonimoak, hizkuntzen identifikazioa, alfabetoak, egoera soziolinguistiko ezberdinak...)
- Zuzenbidearen eragin mugatua hizkuntz arloan
- Hizkuntza, identitatea, politika: oso gai sentiberak : hausnarketa sakonak egiteko lasaitasunik ez
- Epe luzerako pentsatu eta adostu beharreko politikak

Nola kudeatu hizkuntz aniztasun berria?

- ◆ Munduan 6000 bat hizkuntza
- ◆ %4k nolabaiteko estatus ofiziala dute
- ◆ Ofizialtasuna eta hizkuntz eskubideen harremanak :
 - Gaurko "Hizkuntz Zuzenbideak" malgutasun eskasa azaltzen du (hizkuntza ofizialak versus ez ofizialak)
 - Hizkuntz eskubideak delakoak giza eskubideen edukiak dira, eta unibertsalak (*Ballantyne, Davidson eta Mcyntre kasua*)(*Zipre v. Turkia*)

Aniztasunaren aurreko jarrera nagusia : asimilazioa

- ◆ Aniztasunaren balio positiboa aldarrikatu, baina gizarte uniformetasuna bilatu (kohesioaren izenean)
- ◆ Etorkinen "integrazio" prozesu beharrezkoa : identitate ezaugarriak bereganatu behar dituzte (hizkuntza batez ere)
- ◆ Gutxiengo tradizionalak sufritu duten asimilazio prozesu bera etorkin taldeekin errepikatzen ari da, gogoeta berezirik egin gabe

- ◆ Etorkinek (hiritar berriek) ere identitate osagarri propioak dituzte
- ◆ Integrazioa (Kohesioa) ez da lortzen lana eta egoitza baimena izateagatik (edo soldata on bat edukitzeagatik). Arlo kulturala eta identitatea, kontsideratu eta esparru publikoetan "integratu" beharko dira
- ◆ Gizarte batean identitate osagarri guztiak ez dira konpartitu behar (erlijioak, hizkuntzak eta abar : aniztasunean bizitzeko ohitu behar)
- ◆ Identitate ekarpen berria behin-betiko fenomeno moduan ulertu behar da

Hiritar berrien hizkuntzak eta eremu urriko hizkuntza autoktonoa

◆ Etsaiak ala lagunak? / Mehatxua ala aukera?

- Egoera juridikoaren arabera
- Etorकिनен hizkuntz identitatearen arabera

◆ Bi ikuspuntu

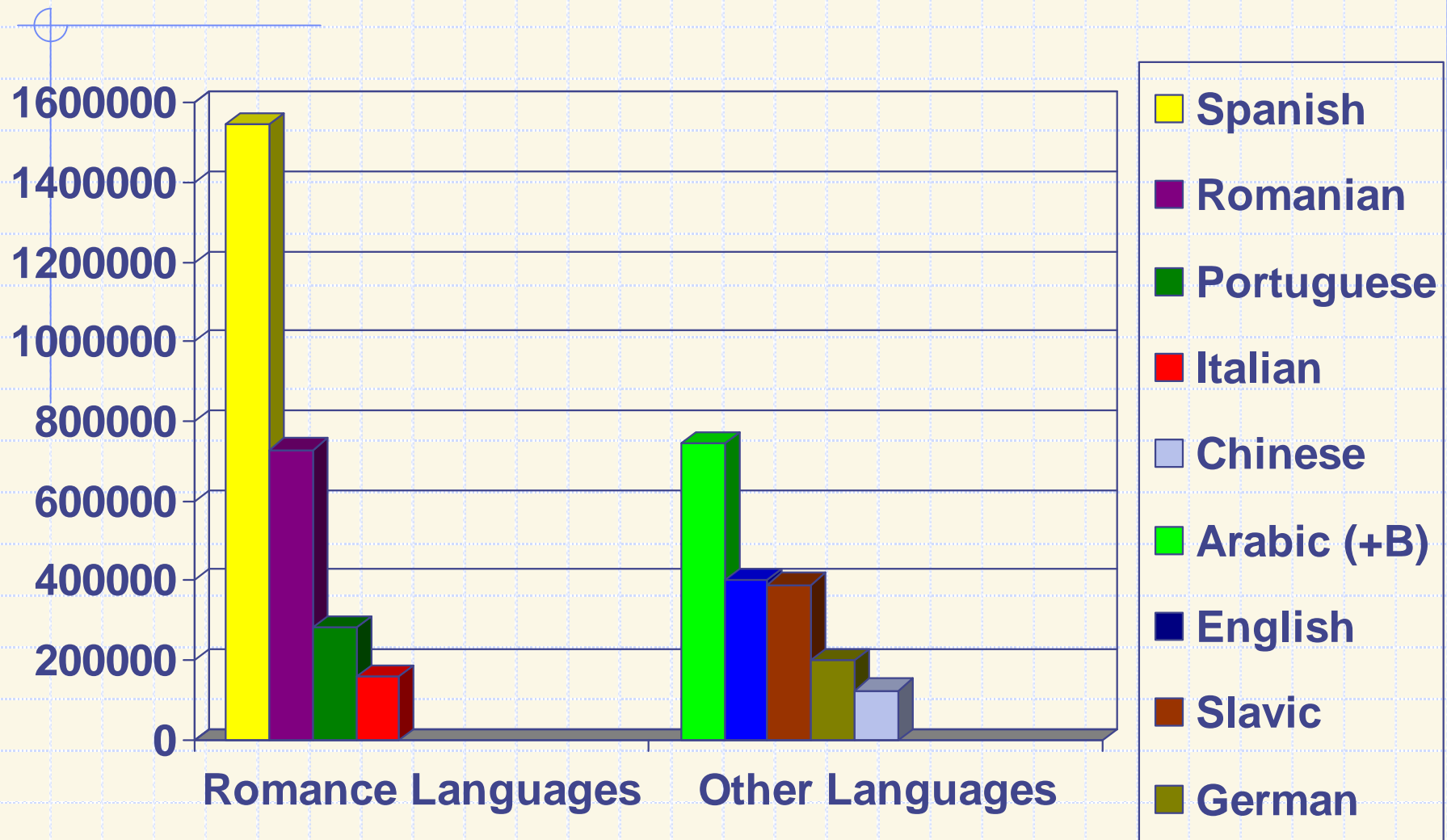
- Hizkuntza autoktonotik
- Etorकिनен hizkuntzetatik

Percentages of foreign residents by nationality as of January 1st 2008

- *Presumed different languages*
- *Presumed Spanish-Portuguese language*

■ 1 -Romanians	14,0	9 -Bulgarians	2,9
■ 2 -Moroccans	12,3	10 -Argentiniens	2,8
■ 3 -Ecuadorians	8,0	11 -Portuguese	2,4
■ 4 -British	6,7	12 -Chinese	2,4
■ 5 -Colombians	5,4	13 -Peruvians	2,3
■ 6 -Bolivians	4,6	14 -Brazilians	2,2
■ 7 -Germans	3,5	15 -French	2,2
■ 8 -Italians	3,0	16 -Poles	1,5

Assumed Languages of Immigrants in Spain, according to nationality, as of 2008

3 – Hizkuntza autoktonoaren ikuspuntutik

◆ Estatuaren subirotasun osoa hizkuntzen erabilera arautzerakoan?

- Euskara Hego EHko araudian : lurraldeari atxikitutako estatusa
- EAE: hizkuntza ofiziala, baina ofizialtasun desorekatua
- Nafarroa: hizkuntza ofiziala eremu euskaldunean (Ofizialtasun hutsa)

◆ Hizkuntza ofizialen ezagutza inposatu dakieke etorkinei?

◆ Eta etorkinak naturalizatzeko?

- KZ 22. art. – “Espainiako gizartean behar beste integratuta dagoela” frogatu behar du etorkinak = gaztelaniaren eskakizuna

◆ Euskara ezagutza eskatzeko tresna juridikorik ba al dago?

◆ Hezkuntza sistema + Funtzio publikorako sarbidea

◆ EAEn hizkuntza asimilazio prozesu baterako

- Tresna juridikorik ez
- Eragin handi eta positiborik ez

3 – Hizkuntza autoktonoaren ikuspuntutik

- ◆ Estatu gabeko beste nazio batzuetan, agian bai: Quebec eta Katalunia
- ◆ Estrategia alternatiborik ba al dago?
 - Hezkuntza sistema; baina era askotako mugak baditu; ama hizkuntza errespetatuz eta integratuz, gaztelera barne
 - Gizarte-onura: gora egiteko aukera ematea
- ◆ Hizkuntz ekosistema ezberdinak ezberdindu behar dira
- ◆ Etorकिनен hizkuntzen presentzia indartu behar; ez bakarrik Justiziagatik, baizik eta estrategikoki ere: Erkidego politiko (eta kulturala) honen kide izatea erakargarria egin behar da

4 – Etorकिनен hizkuntzen ikuspuntutik

- ◆ Etorकिनен hizkuntzak : hizkuntza ezberdinak eta egoera oso ezberdinetan :
 - Gaztelania
 - EBko ofizialak direnak
 - Nazioartekoak direnak
 - Jatorrizko estatuetan ofizialak direnak
 - Gutxiengoetakoak
 - Inolako aitorten publikorik dutenak...

- ◆ Bi galdera:
 - Etorकिनек harrera gizartean dute hizkuntz eskubideak dituzte?
 - Nola kudeatu gero eta handiagoa den hizkuntz aniztasuna?

A TAXONOMY OF LANGUAGES IN EUROPE ACCORDING TO LEGAL STATUS AND SOCIAL STRENGTH

	LINGUA FRANCA	STATE / NATIONAL	OLD MINORITY / REGIONAL		NEW MINORITY / IMMIGRATED	
	NON-OFFICIAL	OFFICIAL	OFFICIAL	NON-OFFICIAL	OFFICIAL	NON-OFFICIAL
STRONG	English	Spanish French Dutch German	Catalan (E) German (I)	Catalan (F) German (F) Polish (Lit)	Spanish Portuguese Romanian Greek	Arabic Turkish Chinese
WEAK		Irish (IE) Swedish (SF) Romansch	Basque Gagauz Scottish	Occitan Breton Corsican		Berberic Kurdish Guaraní Quechua

4 – Etorकिनен hizkuntzen ikuspuntutik

4.1.- Etorकिनak eta hizkuntz eskubideak

- ◆ Ba al dago hizkuntz eskubiderik? Bi poloen arteko tentsioa:
 - Eskubide bereziak / Eskubide generikoak
 - Hirugarren belaunaldia / Lehen belaunaldia
 - Eskubide kolektiboak / Eskubide indibidualak
- ◆ Giza eskubideak definitzeko identitatea kontutan hartu behar da, hizkuntza barne
- ◆ Giza Eskubideak hizkuntz identitateen bitartez disfrutatu behar dira
- ◆ Giza eskubideen “*Reasonable Accommodation*” hizkuntz arloan
- ◆ Erakunde publikoek “hizkuntz paisaia” bereganatu eta kudeatu behar dute (*Dieergardt* kasua)(Zipre vs. Turkia)(*Ignatane* kasua)
- ◆ Horretarako bitartekoak jarri behar dira, arrazoizkotasunez eta proportzionaltasunez (irizpideak)
- ◆ Erakundeak hiztunen zerbitzutara, ez kontrakoa

- ◆ Indarrean dagoen araudia:
 - Normalean etorkinen identitateak baztertzen ditu (*European Charter*)
 - Definizio malguak eta ebolutiboak behar dira
- ◆ Beste arauak irekitzen dute atea: *FCNM, ICCPR, IESCR, ICRMW...*
- ◆ Nazioarteko araudian gutxiengoetako hizkuntz eskubideak aitortzeko aurreikusita dauden irizpideak: hiztunen kopurua, gutxieneko eskaria egotea, kontzentrazio geografikoa...
- ◆ Non dago hizkuntz jatorrizkoen eta immigratuen hizkuntzen arteko muga? Non justifikazioa?
- ◆ Juridikoki gero eta konplikatuagoa; politikoki oso delikatu
- ◆ "Gutxiengoa" kontzeptuak ez du laguntzen
- ◆ Denbora pasa ahala, etorkinak gehitu ahala, gero eta zailagoa da kontzeptu tradizionalekin jokatzea
- ◆ Beste teoria bat beharrezkoa da (giza eskubideetan oinarrituta)

4 – Etorकिनен hizkuntzen ikuspuntutik

4.2.- Hizkuntz aniztasunaren kudeaketa

- ◆ Nola kudeatu hizkuntz aniztasun berria?
- ◆ Hizkuntz politikak beharrezkoak dira. Hizkuntz neutraltasun publikorik ez da.
- ◆ Giza eskubideen ikuspegitik zaila da etorkinen hizkuntzen baztertearen justifikazioa: Baldintza antzekoetan, bereizkeriarik ez
- ◆ Hizkuntz Paisaia osorako irizpideak behar dira
- ◆ Ofizialtasunaren aurrean, **erabilera ofizialak** hizkuntza guztietarako neurri ezberdinetan, eta honako irizpideak aztertuta:
 - Hitzunen kopuru nahikoa
 - Kontzentrazio geografikoa
 - Zerbitzuen eskari nahikoa
 - Behar diren bitartekoak arrazionaltasuna eta proportzionaltasuna
 - Hizkuntzaren eboluzio historikoa
 - Hizkuntzaren osasun globala

Zer egin?

- ◆ Malgutasunez jokatu beharra dago
- ◆ Kontzeptu eta dinamika tradizionalek eboluzionatu behar dute
- ◆ Berdintasun (materialaren) printzipioan oinarritu behar dira araudi berriak

- ◆ Euskara beste hamaika hizkuntzekin batera iraungo duela gureganatu behar dugu
- ◆ Hizkuntz politika berezia *eusko-gaeltacht-ak* babesteko
- ◆ Ofizialtasun osoa versus erabilera ofizialak
- ◆ Erakunde publikoak hiritar (hiztun) guztien zerbitzura moldatu behar dira, ez kontrakoa

Eskerrik asko

Gracias

Merci

ejruiz@idh.deusto.es